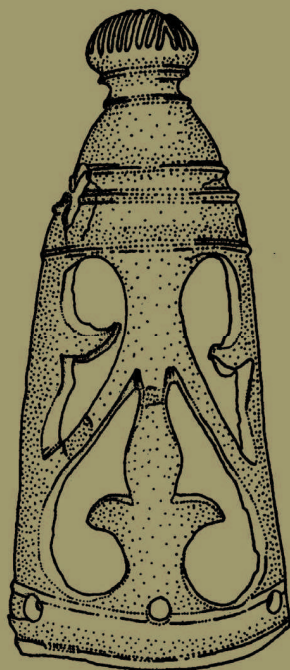

ANNALES ZBORNÍK
MUSEI SLOVENSKÉHO
NATIONALIS NÁRODNÉHO
SLOVACI MÚZEA

ARCHEOLÓGIA 26
ROČNÍK CX – 2016

ANNALES ZBORNÍK
MUSEI SLOVENSKEHO
NATIONALIS NÁRODNÉHO
SLOVACI MÚZEA

ARCHEOLÓGIA 26
ROČNÍK CX – 2016

Bratislava 2016

ANNALES MUSEI NATIONALIS SLOVACI
ZBORNÍK SLOVENSKÉHO NÁRODNÉHO MÚZEA

CX – 2016
ARCHEOLÓGIA
26

Redakčná rada/Editorial Board

PhDr. Juraj Bartík, PhD. (predseda), doc. PhDr. Gertrúda Březinová, CSc., Mgr. Radoslav Čambal,
PhDr. Beata Egyházy-Jurovská, PhDr. Zdeněk Farkaš, PhD., doc. PhDr. Matej Ruttkay, CSc.,
Prof. PhDr. Stanislav Stuchlík, CSc., PhDr. Vladimír Turčan

Zostavovateľ/Edited by
PhDr. Vladimír Turčan

Preklad do nemeckého a anglického jazyka/translation into English and German languages: REELS, s. r. o., Stephanie
Staffen a autori

Publikácia je recenzovaná/publication is reviewed

Grafická úprava/Graphic design
Matúš lányi

Tlač/Print:

Vydalo/Published by: Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum, Bratislava 2016

Náklad/Numbers of the copies: 350 kusov

© Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum/Slovak National Museum-Archaeological Museum 2016

ISBN 978-80-8060-390-8
ISSN 1336-6637

ZBORNÍK SLOVENSKÉHO NÁRODNÉHO MÚZEA CX– 2016 ARCHEOLÓGIA 26

PhDr. Etela Studeníková, CSc., dlhoročná vedecká pracovníčka
SNM-Archeologického múzea a vysokoškolská pedagogička, zakladateľka ročenky Archeológia, sa v tomto roku dožíva okrúhleho životného jubilea. Kolegovia a priatelia želajú jubilantke do ďalších rokov veľa zdravia, spokojnosti a úspechov.

PhDr. Etela Studeníková, CSc., langjährige wissenschaftliche Mitarbeiterin
des SNM-Archäologischen Museums und Hochschulpädagogin, die Gründerin des Jahrbuchs Archeológia, erreicht in diesem Jahr ein rundes Lebensjubiläum. Kollegen und Freunde wünschen der Jubilarin für die nächsten Jahre viel Gesundheit, Zufriedenheit und Erfolg.

OBSAH – CONTENTS – INHALT

- 7 KATARÍNA GAJARSKÁ: Neolitický dom na sídlisku kultúry s lineárnou keramikou v Blatnom
17 The Neolithic house on settlement of the Linear Pottery Culture in Blatné
- 19 ZOJA BENKOVSKY-PIVOVAROVÁ: K terminológii počiatku strednej doby bronzovej na južnom Slovensku vo svetle nálezov z hrobu 3/62 maďarovskej kultúry z Nových Zámok
25 Zur Terminologie der beginnenden mittleren Bronzezeit in der Südslowakei im Lichte der Funde aus dem Grab 3/62 von Nové Zámky
- 27 PAVOL JELÍNEK: Objekty s dvojicami ľudských skeletov na sídliskách staršej a strednej doby bronzovej na Slovensku
35 Objekte mit menschlichen Skelettpaaren in Siedlungen der älteren und mittleren Bronzezeit in der Slowakei
- 37 GABRIEL NEVIZÁNSKY – PÉTER PROHÁSZKA: Bronzový depot zo Šarišských Lužianok z roku 1876
46 Der Bronzehort aus Šarišské Lužianky aus Jahr 1876
- 49 MILAN HORŇÁK: Sídliskový areál lužickej kultúry a zo stredoveku v Púchove-Horných Kočkovciach
57 Settlement site of Lusatian Culture and from the Middle Ages in Púchov-Horné Kočkovce
- 59 LUCIA BENEDIKOVÁ: Nálezy z Vršatského Podhradia v kontexte osídlenia stredného Považia v neskorkej dobe bronzovej a v dobe halštatskej
70 Die Funde aus Vršatské Podhradie im Kontext der Besiedlung des mittleren Waagtals in der Spätbronze- und Hallstattzeit
- 73 PETR KOS: Pohřebiště ze Slavkova a jeho přínos k poznání vývoje halštatské kultury ve středním Politaví (K možnosti zpřesnění datace hrobů ždanické skupiny horákovské kultury)
101 Das Gräberfeld aus Slavkov und sein Beitrag zur Kenntniss der Entwicklung der Hallstatt-kultur im mittleren Flussgebiet von Litava (zur Möglichkeit der Präzisierung der Datierung von Gräbern der Ždanice-Gruppe der Horákov-Kultur)
- 103 KATARÍNA HARMADYOVÁ: Dvojslučková oblúkovitá spona z Bratislavy-Devína
107 Bogenförmige Zweischleifenfibel aus Bratislava-Devín
- 109 RADOSLAV ČAMBAL: Včasnotátenske spony z Horných Orešian – Slepého vrchu v zbierkach SNM-Archeologického múzea v Bratislave
116 Frühlatènezeitliche Fibeln aus Horné Orešany – Slepý vrch in den Sammlungen des SNM-Archäologischen Museums in Bratislava
- 119 IGOR BAZOVSKÝ: Súčasti astragálových opaskov z juhozápadného Slovenska
123 Bestandteile der Astragalgürtel aus der Südwestslowakei
- 125 RADOSLAV ČAMBAL: Spätlatènezeitliche Jochendbeschläge aus dem Gebiet von Bratislava
131 Neskorotátenske nákončia jariem konského záprahu z priestoru Bratislavy
- 133 VLADIMÍR KRUPA – MIROSLAVA DAŇOVÁ – JÁN ŠTUBŇA – EUDMILA ILLÁŠOVÁ – JÁN TIRPÁK: Prsteň z bohatého hrobu I z Krakovian-Stráží (štyľová a gemologická analýza)
140 Ring from the abundant grave I in Krakovany-Stráže
- 143 DARINA BIALEKOVÁ: Predmety a polovýrobky z kosti a parohu z pobedimského hradiska
150 Gegenstände und Halbfabrikate aus Bein und Geweih vom Burgwall Pobedim

- 151 SAMUEL ŠPANIHEL: Nálezy keramiky z pevnosti v Čiernom – Valoch
 161 Keramikfunde aus der Festung in Čierne – Valy
- 163 MÁRIO BIELICH: Stredoveké osídlenie v Rumanovej
 171 Mittelalterliche Besiedlung in Rumanová
- 173 LUCIA PILKOVÁ – PETRA ŠIMONČIČOVÁ KOÓŠOVÁ: Militária, ostrohy a konský postroj
 z Čeboviec – Zeleného hradu (okr. Veľký Krtíš)
 181 Militaria, Sporen und Pferdegeschirr vom Čebovce – Zelený hrad (bez. Veľký Krtíš)
- 183 PETER NAGY – EVA ĎURKOVIČOVÁ: Výsledky archeologického výskumu Kalvínskeho kostola
 v Šamoríne
 192 Ergebnisse archäologischer Grabung der Calvinischen Kirche in Šamorín
- KOLOKVIUM
- 193 Štrnásty ročník kolokvií k otázkam rímsko-germánskej archeológie
 194 Vierzehnte Jahrgang der Kolloquien zu den Fragen der römische-germanischer Archäologie
- 195 JAROSLAVA RUTTKAYOVÁ: Miniaturne nádoby z pohrebiska vo Veľkom Cetíne
 200 Miniaturgefäße vom Gräberfeld in Veľký Cetín
- 201 JAROSLAVA SCHMIDTOVÁ: Miniaturna nádobka z doby rímskej z Bratislavy-Čunova
 206 Miniature container from the Roman period from Bratislava-Čunovo
- 207 TOMÁŠ ZEMAN: Miniaturní keramické nádoby z doby římské z jihovýchodní Moravy
 211 Miniaturgefäße aus der römischen Kaiserzeit von südöstlichen Mähren
- 213 ĽLEV ZACHAR – VLADIMÍR TURČAN: Miniaturna keramika zo sídliskových objektov v Šaštíne-Stráži
 a v Trnave
 219 Miniaturkeramik aus Siedlungsobjekten aus Šaštín-Stráže und aus Trnava
- 221 RADKA KNÁPEK – ONDREJ ŠEDO: Misky s omfalem v životě barbarických společností doby římské
 277 Bowls with an omphalos in the life of Barbarian tribes in the Roman period
- RECENZIE
- 281 Vladimír Krupa – Marián Klčo: Bohaté hroby z doby rímskej z Krakovian-Stráži (*Vladimír Turčan*)
- 283 Skratky časopisov a periodík – Abkürzungen von Zeitschriften und Periodika

MINIATÚRNA KERAMIKA ZO SÍDLISKOVÝCH OBJEKTŮV V ŠAŠTÍNE-STRÁŽI A V TRNAVE

†LEV ZACHAR – VLADIMÍR TURČAN¹

Keywords: South-western Slovakia, Germanic people, settlement buildings, Trnava, Šaštín-Stráže, miniature ceramics

Abstract: *Small ceramics from settlement buildings 4/76 in Šaštín-Stráže and 13/99 in Trnava.* The article details two settlement buildings in whose rubble small, or miniature, ceramic containers were found. Their presence can be linked to cult practices, a practical use or are perhaps children's items or toys.

Zo zbierkového fondu SNM-Archeologického múzea v Bratislave bol na kolokviu v roku 2015 predstavený výber nálezov z dvoch sídliskových objektov, obsahujúcich aj malé keramické nádoby. Obidva objekty, t. j. objekt 4/76 z lokality Šaštín-Stráže a objekt 13/99 z Trnavy, boli dosiaľ publikované len informatívne (Šaštín-Stráže: Zachar 1977; Trnava: Turčan 2015). Objekty sú z chronologického a geografického hľadiska rozdielne, takisto drobná keramika z ich výplní (2 ks Šaštín-Stráže, 3 ks Trnava) predstavuje technologicky, typologicky a zrejme aj funkčne artefakty s rôznym pôvodným využitím.

Šaštín-Stráže (okr. Senica), objekt 4/76

Na lokalite prebiehal archeologický výskum v rokoch 1975-77 pod vedením vtedajšieho popredného odborníka na problematiku laténskej doby PhDr. Leva Zachara (1946 – 1994). Lokalita sa nachádza v miestnej polohe Konopiská, pri pravej strane cesty do Senice, na pravom brehu rieky Myjava. V čase výskumu patrila areál vtedajšiemu JRD. L. Zachar preskúmal v dvoch sondách založených v smere S – J deväť sídliskových objektov datovaných do mladšieho praveku, strednej doby laténskej a objekt 4/76 do mladšej doby rímskej (Zachar 1977, 298). Objekt siahal pod profily sondy 2 a preto bol celoplošne odkrytý výsekmi do strán. Pôdorysne mal obdĺžnikový tvar so zaoblenými nárožiami s dlhšou osou v smere V – Z. Podľa dokumentácie vyhotovenej L. Zacharom bola jeho východná stena takmer kolmá, zatiaľ čo západná klesala k dnu schodovite. V nárožiach objektu boli umiestnené kolové jamy, ďalšie dve sa nachádzali v strede kratších stien. Východná trojica kolových jám sa takmer dotýkala okraja, západná bola posunutá viac do interiéru. V juhozápadnej časti objektu sa zistili plytké lavórovité zahĺbenia, umiestnené bez zistiteľného systému. Na severnom okraji sa nachádzal výklenok, ktorý siahal pod okraj sondy, snáď vchod (obr. 1: A).

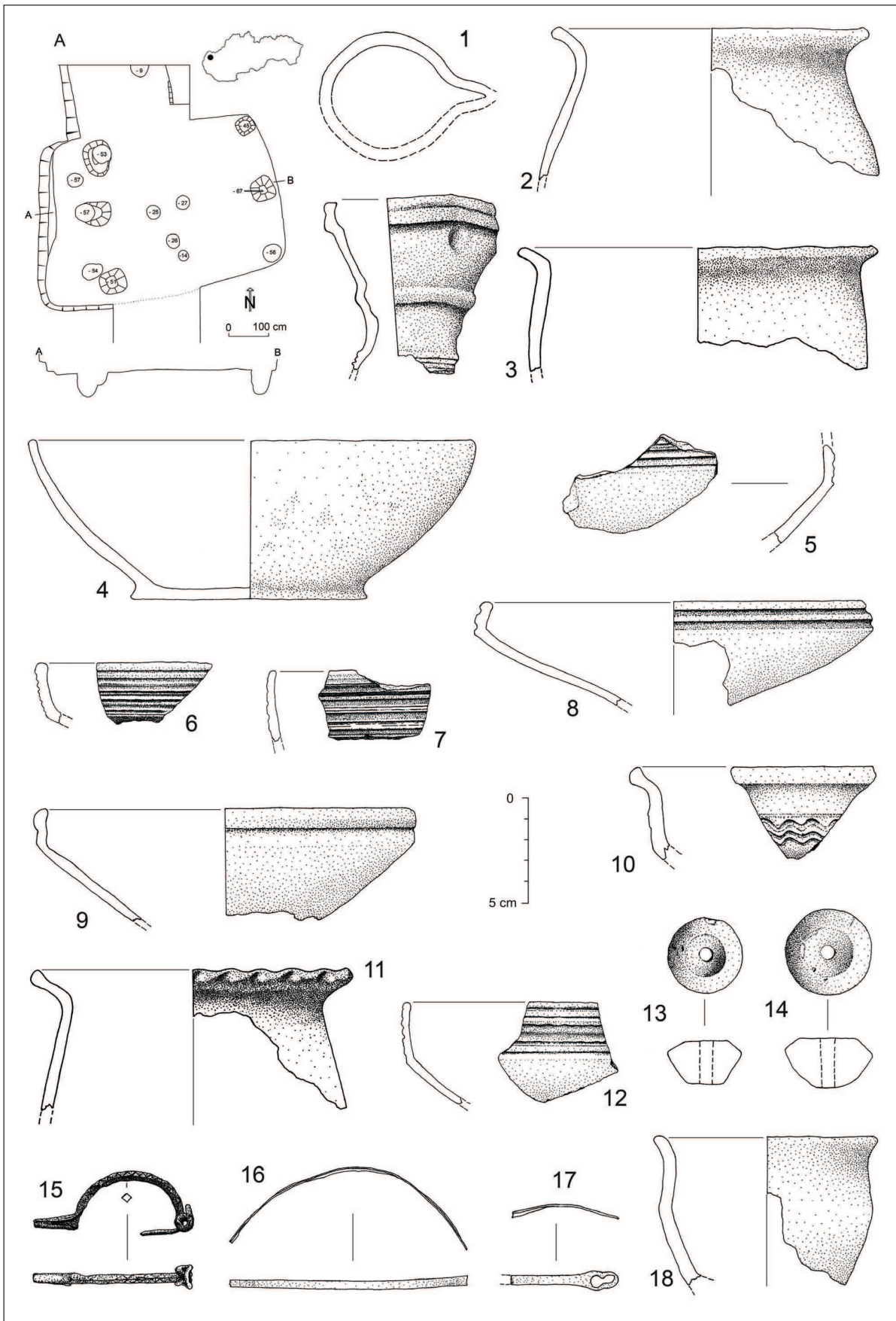
Pôdorysné dispozície obydlí so šiestimi kolovými jamami, umiestnenými pozdĺž užších stien, nie sú na slovenskom území príliš časté. T. Kolník, ktorý vypracoval triedenie germánskych sídliskových objektov z hľadiska pôdorysného a konštrukčného, ako príklad existencie tohto typu v germánskom prostredí uvádza analógie z Moravy a Rakúska (Kolník 1998, Abb. 6: 5, 6). Na teritóriu dnešných Čiech sa uvedený typ objavil už v staršej dobe rímskej, zrejme ako rezíduum z laténskeho obdobia (Jančo 2002, 388). Tieto pôdorysné dispozície sú však typickejšie pre záverečný horizont doby rímskej, resp. počiatok sťahovania národov (Jančo 2002, 388; Tejral 1982, 77; Tejral 1998, 202; Zeman T. 2005, 457). J. Jančo ich pripisuje cudziemu etniku, ktoré bolo tlačené z východu Hunmi (Jančo 2002, 397).

Vo výplni objektu sú zastúpené predovšetkým v ruke zhotovené dvojkónické hrnce s pomerne výrazne vyťahnutým ústím. Charakteristické pre tento typ keramiky je nedokonale pripravená hrnciarska hmota a nedbanlivá modelácia tela (obr. 1: 2, 3, 11, 18). Tieto hrnce sa po oboch stranách rieky Moravy vyskytujú v nálezových celkoch, datovaných ku koncu mladšej doby rímskej, resp. do sťahovania národov (Beneš 2006, 482; Kolník 1956, 274; Kolník/Varsik/Vladár 2007, 35). V poslednom období sú pre ich chronologické zaradenie oporou aj výsledky radiokarbonového datovania z dvoch sídliskových objektov, preskúmaných v Zlechove (Zeman T. 2009a, 286-290). Do toho istého horizontu možno zaradiť aj otvorené misy so zaobleným ústím a odsadeným dnom (obr. 1: 4), takisto bežné v keramickom inventári sledovaného obdobia (Kolník/Varsik/Vladár 2007, 35; Zeman T. 2009b, 276). K chronologickému zaradeniu ku koncu doby rímskej sa hlási aj kvalitná, na kruhu točená keramika, ktorá sprevádzala uvedené nálezy v zásype (obr. 1: 1, 5-9, 12), blízka tzv. jiříkovickejmu typu (Pernička 1970, 76-81). Podobný tvar misiek so zalomeným telom sa našiel aj medzi domácou, na kruhu točenou keramikou zo stavby I v Cíferi-Páci (Varsik/Kolník 2015, 404, obr. 5: 11, 12).

Okrem úžitkových nádob sa medzi keramickou produkciou vo výplni objektu nachádzali aj dva dvojkónické nesúmerné prasleny s ostrým lomom (obr. 1: 13, 14). Podľa triedenia H. Chytréj ide o tvar 1a (Chytrá 2011, 391). Autorka síce dospela k zaujímavému poznatku, že až 80% praslenov sa našlo v nálezových kontextov z mladšej doby rímskej (Chytrá 2011, 392).

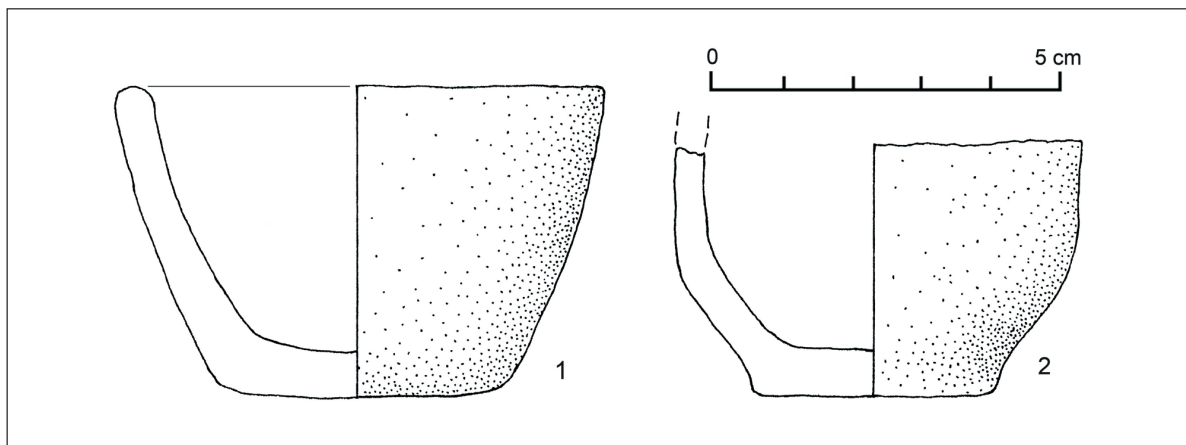
Kovové artefakty sú zastúpené dvoma exemplármi. Prvým z nich sú dva fragmenty z nákrčníka, vyhotoveného z tenkého bronzového plechu. Na jednom z nich je zachovaný uzáver hruškovitého tvaru (obr. 1: 16, 17). Nákrčníky

¹ Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-15-0491.

Obr. 1. Šaštín Stráže. A: pôdorys objektu 4/76; 1-14, 18: keramika; 15: železo; 16, 17: bronz.

Abb. 1. Šaštín- Stráže. A: Grundriss des Objekts 4/76; 1-14, 18: Keramik; 15: Eisen; 16, 17: Bronze.

Obr. 2. Šaštín-Stráže. 1, 2: keramika.
Abb. 2. Šaštín-Stráže. 1, 2: Keramik.

s takto tvarovaným ukončením vyčlenila Ch. Beckmann ako typ IIIa (Beckmann 1981, 16). Tieto ozdoby, s polguľovitým gombíkovitým ukončením na druhom konci, ktorý sa prevliekol cez hruškovite tvarované uško, poznáme aj zo slovenského územia a bádateľmi sú datované do 3. – 4. storočia; vyrábané boli z plechu alebo aj z drôtu (Beljak 2010, 38, obr. 9: 4; Kolník 1964, 340-342, obr. 98: 3; Nešporová 1980, 31, obr. 10; Pichlerová 1992, 103, obr. 17). Druhým kovovým predmetom, nájdeným v zásype objektu, bola železná jednodielna spona s pozdĺžnou, ku koncu mierne zužujúcou sa pätkou, s lučíkom kosoštvorcového prierezu, zdobeného cikcakovou rytou výzdobou (obr. 1: 15). Uvedený typ spínadiel býva pomerne častý v germánskom prostredí neskoršej doby rímskej na juhozápadnom Slovensku a južnej Morave (Peškař 1972, 122-125), pričom ho poznáme z niekoľkých dobre datovateľných súborov, ako napr. z obj. 9/68 v Zlechove (Zeman T. 2009a, 289, obr. 3: 1, 2), ale aj z viacerých celkov z Bratislavy-Dúbravky (Elschek 2006, 394, obr. 12: 1-3, 5). Pri ich datovaní sa bádateľia pohybujú v rozmedzí od polovice 3. po koniec 4. storočia (Tejral 1985, 324; Zeman J. 1961, 207; Zeman T. 2009b, 286). Okrem železných sú nachádzané aj exempláre vyrobené z bronzu, tie sú však zdobenejšie (Varsik 2011, 218, obr. 59: 11).

Súčasťou keramického inventára z výplne objektu boli aj dve nádoby, ktoré možno podľa rozmerov zaradiť medzi malé; zachovali sa však len fragmentárne.

1. Miska hlinená, mierne roztvorená so zaobleným okrajom, povrch drsný. Farba sivočierna. Rozmery: v. 4,2 cm, ϕ ústia 6,3 cm, ϕ doplneného dna 5,1 cm (obr. 2: 1).

2. Spodná časť nádoby s mierne odsadeným nesúmerným dnom, povrch drsný. Farba sivočierna. Rozmery: zachovaná v. 3,4 cm, ϕ horného okraja 5,1 cm, ϕ dna 2,9x3,4 cm (obr. 2: 2).

Obidve nádoby sú zhotovené v ruke, z rovnakého materiálu a zrejme bol pri ich modelovaní použitý totožný technologický postup, vrátane vypálenia. Drsnosť povrchu nesúvisí s nekvalitou použitého hlineného cesta či nedokonalým povrchným opracovaním, ale ide zrejme o technologický zámer hrnčiara. Obidva exempláre možno považovať za domáce výrobky. Zaujímavé je, že u keramiky so zachovanou spodnou časťou je dno nerovné a po položení na podložku sa nádoba kýve. Vzhľadom na kvalitu produktu možno položiť otázku, či nešlo o zámer – miska zrejme stála na sypkom podklade (piesok, piliny, zemina a pod.), do ktorého sa dala vtlačiť. Išlo teda snáď o technologickú keramiku, používanú pri spracovaní kovov. Na takúto možnosť poukazujú spomenuté zlomky bronzového plechového nákrčníka v obsahu objektu (obr. 1: 16, 17), ktoré mohli slúžiť ako druhotná surovina. Bez analýzy inklúzií vo vnútorných stenách týchto nádob, ktorá umožní zistiť prípadné stopy tavby, zatečené do stien, ako napr. pri téglikoch na spracovanie farebných kovov zo Stupavy, kde sa vo vnútorných stenách zistili zvyšky farebných kovov vrátane zlata (Turčan 1985, 111, 112), treba otázku funkčnosti misiek zo Šaštína-Stráže nechať otvorenú.

Trnava (okr. Trnava), objekt 13/99

Lokalita sa nachádza na rozhraní katastrov Trnavy a obce Zvončín, po pravej strane potoku Parná. Poloha, dlhodobá slúžiaca ako poľnohospodárska pôda, je vlastne rozsiahlym areálom a polykultúrnym náleziskom. Germánske sídliskové objekty tu boli zistené už v rokoch 1994/95, keď na ploche prebehol výskum ryhy pre ropovod (Bartík a kol. 1995, 21, 22). V 1999 bola rovnobežne s jeho trasou vykopaná kanalizačná ryha, ktorou boli narušené a preskúmané ďalšie objekty (Bartík a kol. 2000, 19, 20). Obidva výskumy realizovalo SNM-Archeologické múzeum.

Objekt bol už predbežne publikovaný v súvislosti s antropomorfnou hlinenou plastikou (Turčan 2015, 275-279). Na tomto mieste sa preto možno obmedziť len na jeho krátku charakteristiku. Išlo o nepravidelnú oválnu lavórovitú jamu, z ktorej bola cca tretina zničená výkopom kanalizačnej ryhy. Do dna objektu boli zahĺbené tri kolové jamy, uspo-

riadané do jednej línie v smere V-Z a dve plytké lavórovité jamy (obr. 3: A). Evidentne nešlo o objekt obytný. V zásype sa nachádzali prevažne črepy germánskej proveniencie (obr. 3: 1, 2, 4, 5, 6, 8, 11-13), ako aj fragmenty provincionálne-rímskej keramiky (obr. 3: 7, 9, 10). Vďaka týmto nálezom možno zásyp objektu datovať do obdobia od druhej polovice 2. storočia až po prvú polovicu storočia nasledujúceho (Turčan 2015, 275).

Súčasťou výplne boli aj tri hlinené nádoby malých rozmerov. Z každej z nich sa zachovala zhruba polovica, avšak bez spodných častí.

1. Horná časť nádoby ostro výrazne esovite profilovanej s vytiahnutým zaobleným ústím, vyrobená v ruke. Vonkajšia stena je hladená, vnútorná nezarovnávaná, so stopami lepenia. Nádoba je vyrobená z kvalitného materiálu s drobným ostrivom a dobre vypálená. Vonkajšia stena je vyhladená, vnútorná hrubo opracovaná a zarovnávaná len povrchne. V mieste maximálnej výdute je vo vnútri viditeľné vodorovné zlepenie hlinených pásov. Farba sivá. Rozmery: v. 7,3 cm, ø ústia 0,9 cm hr. 0,4-0,9 cm (obr. 4: 1).

2. Horná časť nádoby dvojkoľnickej s ostro lomeným profilom, s vťahnutým ústím a zaobleným okrajom. Na vnútornej strane je zachované ploché dno, ktoré je z vonkajšej strany vodorovne odtrhnuté. Farba hnedá. Rozmery: v. 4,2 cm, ø ústia 5 cm, max. ø tela 6 cm, hr. 0,4-0,7 cm (obr. 4: 2).

3. Horná časť hlinenej pohárovitej nádoby, vyrobenej v ruke, s náznakovo vytiahnutým odsadeným okrajom so zaobleným ústím. Telo sa prudko zužuje k dnu, ktoré tvorila pravdepodobne nôžka, z ktorej sa vo vnútri zachoval nábeh, s priškrtene tvarovanou spodnou časťou. Nôžka bola pravdepodobne plná. Keramika je veľmi primitívne vymodelovaná, na jednom mieste s viditeľnými drobnými ryčkami a vpichmi, pravdepodobne stopami po modelovacom nástroji. V hlinenej hmote je badateľné drobné ostrivo. Farba svetlohnedá s škvrnou svetlotehlovej farby, svedectvo po nedokonalom vypálení. Rozmery: v. 5,6 cm, ø ústia 6,2 cm, hr. 0,3-0,7 cm (obr. 4: 4).

Každá z troch miniatúrnych nádob predstavuje iný typ keramiky profiláciou, typologicky aj technologicky. Je preto oprávnený predpoklad, že do zásypu objektu sa dostali ako odpad a každá z nich zrejme mala v pôvodnom prostredí inú funkciu. Pri jednom z exemplárov (obr. 4: 4) ide evidentne o primitívne tvarovaný artefakt, nedbalo vypálený, teda pravdepodobne o pokus vymodelovať malý pohárik, aké nebývali v germánskej hrnčiarskej produkcii častým tvarom. Napriek tomu možno predpokladať, že skúsený hrnčiar by aj takýto tvar remeselne zvládol. Artefakt teda možno považovať najskôr za dielo dieťaťa (Krekovič 2014, 443). Ostatné dve nádoby charakterizuje remeselne kvalitné prevedenie, pre ktoré by sme z hľadiska tvaru našli v germánskom hrnčiarstve predlohy štandardnej veľkosti. Ich využitie možno hľadať vo prostredí kultovom – pre úvahách o tejto alternatíve treba upozorniť aj na už spomenutú antropogénnu hlinenú plastiku (obr. 4: 3), u ktorej nemožno vylúčiť kultové pozadie. Aj v prípade, že miniatúrna keramika sama o sebe nebola využitá ako kultový artefakt, mohla slúžiť vo forme „obalu“ pre kultový alebo magický predmet. Ako príklad možno uviesť drobnú, antropomorfnú hlinenú nádobku, vo vnútri so železnou strelkou, pochádzajúcu z dákeho sídliska v Popešti, datovanú do 1. storočia pred n. l. Nález interpretuje A. Rustoiu ako súčasť magických praktík (Rustoiu 2015, 101, Fig. 9). Nádoby podobnej veľkosti a tvaru našli však určite uplatnenie aj v praktickom živote, predovšetkým v remesle ako obal pre sypký alebo tekutý materiál, prípadne v hygiene. Veľkosť nádob by teda zodpovedala praktickým potrebám.

LITERATÚRA

Bartík a kol. 1995 – J. Bartík/Z. Farkaš/K. Prášek/V. Turčan: Výsledky výskumov Archeologického múzea SNM na trase ropovodu. AVANS v roku 1993, Nitra 1995, 21, 22.

Bartík a kol. 2000 – J. Bartík/I. Bazovský/V. Turčan: Záchraný výskum na trase Borová – Trnava. AVANS v roku 1999, Nitra 2000, 19, 20.

Beckmann 1981 – Ch. Beckmann: Arm- und Halsringe aus den Kastellen Feldberg, Saalburg und Zugmantel. Saalburg-Jahrb. 37, 1981, 11-22.

Beljak 2010 – J. Beljak: Germánska osada v Šarovciach. In: J. Beljak/G. Březinová/V. Varsik (zost.): Archeológia barbarov. Hospodárstvo Germánov. Sídliskové a ekonomické štruktúry od neskej doby laténskej po včasný stredovek. Nitra 2010, 33-66.

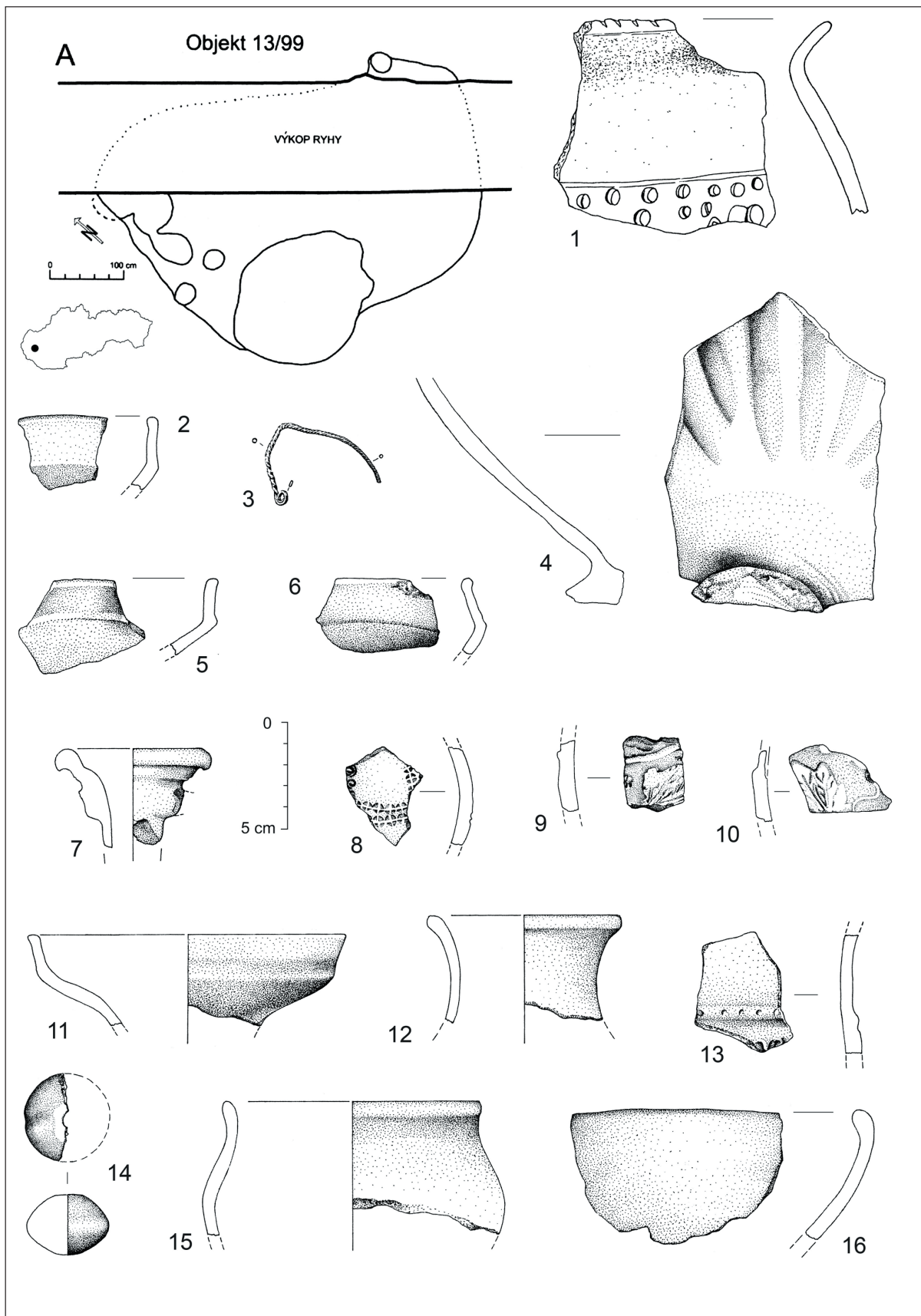
Beneš 2006 – Z. Beneš: Sídliská z pozdnej doby rímskej v Modřicích (okr. Prostějov). In: E. Droberjar/O. Chvojka (edd.): Archeologie barbarů 2006. České Budějovice 2007, 473-506.

Elschek 2006 – K. Elschek: Germanische scheibengedrehte Keramik der spätrömischen Kaiserzeit aus Bratislava-Dúbravka und ihr Verhältnis zur römischen Keramik im Limesvorfeld von Carnuntum. Zbor. SNM 100, Arch. 16, 379-408.

Chytrá 2011 – H. Chytrá: Přesleny jako součást výbavy hrobů doby římské v Čechách, na Moravě a na jihozápadním Slovensku. In: E. Droberjar (ed.): Archeologie barbarů 2010. Hroby a pohřebiště Germánů mezi Labem a Dunajem. Sborník příspěvků ze VI. protohistorické konference Hradec Králové, 6.-9. září 2010. Olomouc 2011, 389-394.

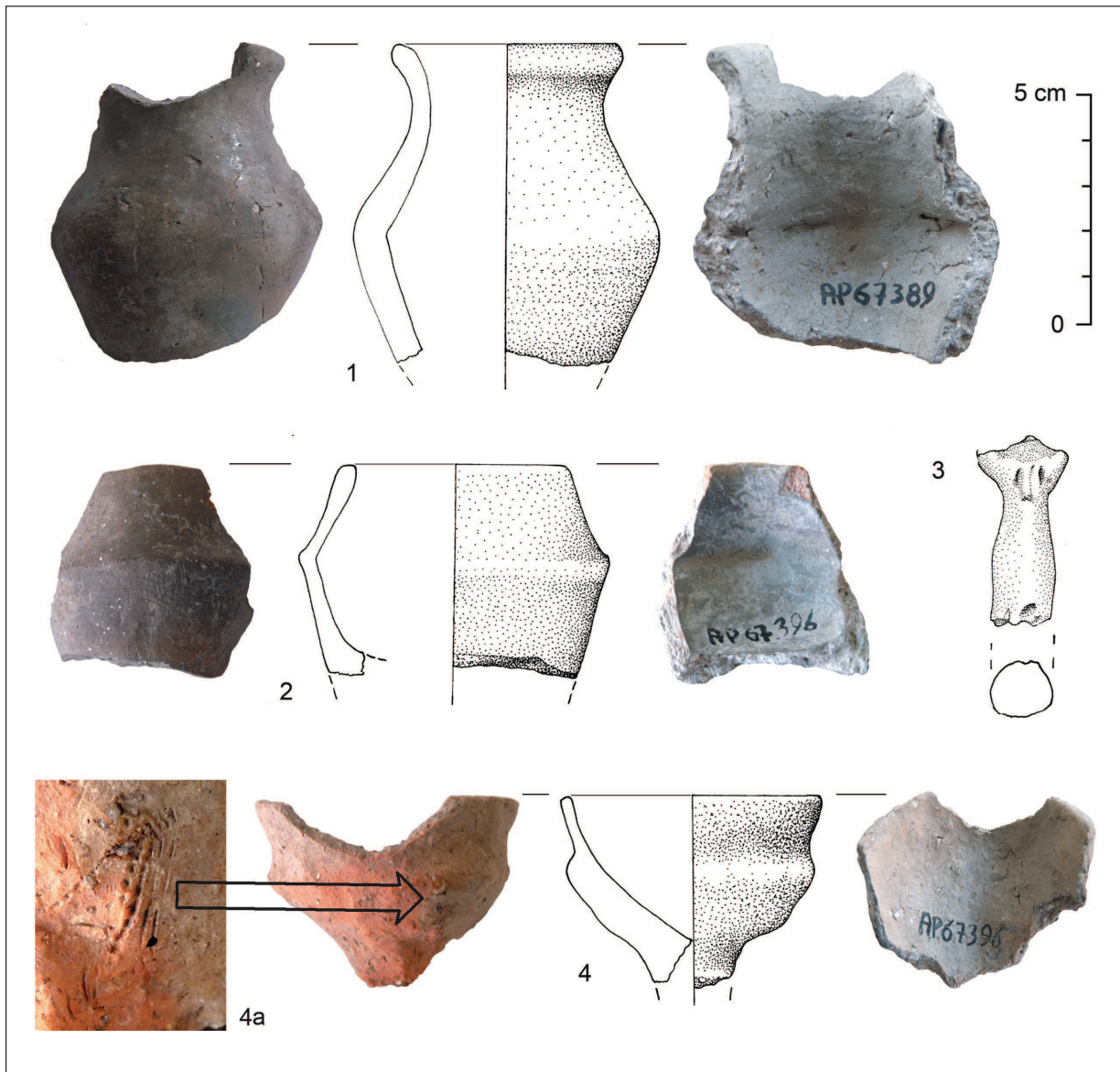
Jančo 2002 – M. Jančo: Príspevok k pravekým sídliskám v Čechách. Polozemnice typu C2, C2/D2, D2 a D3. Arch. Střední Čechy 6/2, 2002, 367-407.

Kolník 1956 – T. Kolník: Popolnicové pohrebisko z mladšej doby rímskej a počiatku sťahovania národov v Očkove pri Piešťanoch (Výskum 1953 a 1955). Slov. Arch. 4, 1956, 233-300.

Obr. 3. Trnava – Horné pole. A: pôdorys objektu 13/99; 1, 2, 4-16: keramika; 3: bronz.

Abb. 3. Trnava – Horné pole. A: Grundriss des Objekts 13/99; 1, 2, 4-16: Keramik; 3: Bronze.

Obr. 4. Trnava – Horné pole. 1-4: keramika.
Abb. 4. Trnava – Horné pole. 1-4: Keramik.

Kolník 1964 – T. Kolník: Nález hlinenej plastiky a strieborného nákrčníka na sídlisku z mladšej doby rímskej v Červeníku. *Arch. Rozhľedy* 16, 1964, 337-346.

Kolník 1975 – T. Kolník: Žiarové pohrebisko z neskorej doby rímskej a zo začiatku sťahovania národov v Čiernom Brode. *Slov. Arch.* 23, 1975, 341-378.

Kolník 1998 – T. Kolník: Haus und Hof im quadischen Limesvorland. In: A. Leube (Hrsg.): *Haus und Hof im östlichen Germanien*. Bonn 1998, 144-159.

Kolník/Varsík 2006 – T. Kolník/V. Varsík: Hrnčiarske pece z mladšej doby rímskej v Cíferi-Páci. *Zbor. SNM* 100, *Arch.* 16, 2006, 409-432.

Kolník/Varsík/Vladár 2007 – T. Kolník/V. Varsík/J. Vladár: Branč. Germánska osada z 2. až 4. storočia. Nitra 2007.

Krekovič 2014 – E. Krekovič: Miniaturgefäße im quadischen Kultur-Gebiet in der Slowakei. In: R. Madyda-Legutko/J. Rodzińska-Nowak: *Honoratissimum assensus genus est armis laudare*. Kraków 2014, 443-453.

Nešporová 1980 – T. Nešporová: Príspevok k osídleniu Trenčína v dobe rímskej. In: Laugaricio. *Zborník historických štúdií k 1800. výročiu rímskeho nápisu v Trenčíne*. Trenčín 1980, 73-88.

Pernička 1970 – R. M. Pernička: Na kruhu vytácaná keramika jiríkovského typu z mladší doby rímské v dosavadných výzkumoch a literatúre. In: *Sborník Josefu Poulíkovi k šedesátinám*. Brno 1970, 76-81.

Peškař 1972 – J. Peškař: *Fibeln aus der römischen Kaiserzeit in Mähren*. Praha 1972.

Pichlerová 1992 – M. Pichlerová: Významné ojedinelé nálezy z doby rímskej v Bratislave. *Zbor. SNM* 86, *Arch.* 2, 1992,

83-112.

Rustoiu 2015 – A. Rustoiu: Shooting the evil. „Scythian“ arrowheads in Avar age graves from the Carpathian Basin. In: C. Cosma (Ed.): Warriors, weapons, and harness from the 5th–10th centuries in the Carpathian Basin. Cluj-Napoca 2015, 89-106.

Šedo 2009 – O. Šedo: Produkce hrnčířských pecí ze závěrečných fází protohistorického období ve Vávrovicích a Opavě-Kylešovicích. Zbor. SNM 103, Arch. 19, 247-256.

Tejral 1982 – J. Tejral: Morava na sklonku antiky. Praha 1982.

Tejral 1985 – J. Tejral: Naše země a římské Podunají na počátku doby stěhování národů. Pam. Arch. 77, 1985, 308-397.

Tejral 1998 – J. Tejral: Die Besonderheiten der germanischen Siedlungsentwicklung während der Kaiserzeit und der frühen Völkerwanderungszeit im Mähren und ihr Niederschlag im archäologischen Befund. In: A. Leube (Hrsg.): Haus und Hof im östlichen Germanien. Bonn 1998, 181-207.

Turčan 1985 – V. Turčan: Germánsky výrobný objekt zo Stupavy. Zbor. SNM 79, Hist. 25, 1985, 93-116.

Turčan 2015 – V. Turčan: Antropomorfná germánska plastika z Trnavy. In: J. Bartík (zost.): Zborník na pamiatku Jozefa Paulíka. Zbor. SNM Supplementum 9, Bratislava 2015, 275-279.

Varsik 2011 – V. Varsik: Germánske osídlenie na východnom predpolí Bratislavy. Sídlišká z doby rímskej v Bratislave-Trnávke a v okolí. Nitra 2011.

Varsik/Kolník 2015 – V. Varsik/T. Kolník: Keramika z hlavnej budovy v Cíferi-Páci. Zbor. SNM 109, Arch. 25, 401-412.

Zachar 1977 – L. Zachar: Zisťovací výskum pri obci Šaštín-Stráže. AVANS v roku 1976. Nitra 1977, 298-299.

Zeman J. 1961 – J. Zeman: Severní Morava v mladší době římské. Praha 1961.

Zeman T. 2005 – T. Zeman: Sídliště z pozdní doby římské ve Zlechově. Stav spracování, východiska a cíle projektu. In: E. Droberjar/M. Lutovský: Archeologie barbarů 2005. Praha 2006, 451-469.

Zeman T. 2009a – T. Zeman: Archeologické datování kontra absolutní data na příkladu vybraných objektů ze sídliště ve Zlechově. Zbor. SNM 103, Arch. 9, 2009, 283-294.

Zeman T. 2009b – T. Zeman: Nové germánské sídliště v Modré u Velehradu. Zbor. SNM 103, Arch. 9, 2009, 271-282.

MINIATURKERAMIK VON SIEDLUNGSOBJEKTEN AUS ŠAŠTÍN-STRÁŽE UND AUS TRNAVA

†LEV ZACHAR – VLADIMÍR TURČAN

Vom Fundfond des SNM-Archäologischen Museums in Bratislava wurde während des Kolloquiums die Fundauswahl von den Siedlungsobjekten 4/76 von der Fundstelle Šaštín-Stráže und 13/99 aus Trnava, die auch kleine keramische Gefäße beinhalteten, präsentiert. In der Verfüllung des Objekts aus Šaštín-Stráže, das ins 4. Jh. datiert wird (Abb. 1), wurden zwei Bruchstücke kleiner handaufgebauter Gefäße vom qualitativ hochwertigen Material der perfekt ausgebrannt war, gefunden (Abb. 2). Wahrscheinlich handelt es sich um technologische Keramik die bei der Metallverarbeitung verwendet wurde. Zwei Bruchstücke von einem blechernen Bronzehalsring (Abb. 1: 16-17), die auch vom Objekt stammen, könnten einem sekundären Rohstoff vorstellen.

Im Objekt aus Trnava (Abb. 3) wurden in der Verfüllung drei Bruchstücke von Miniaturformen gefunden. Jeder stellt einem anderen Keramiktyp durch seine Profilierung, typologische und auch technologische Merkmale vor. In einem Fall handelt es sich um ein primitiv geformtes und nicht qualitativvoll gebranntes Artefakt (Abb. 4: 3), wahrscheinlich Werk eines Kindes. Die restlichen zwei Gefäße (Abb. 4: 1-2) charakterisiert eine handwerklich qualitativvolle Durchführung, für die wir in der germanischen Töpferei vergrößerte Vorbilder finden würden. Bei diesen Gefäßen kann man die kultische und nicht einmal die praktische Interpretation ausschließen.

Vladimír Turčan

Archeologické múzeum SNM

Žižkova 12

P. O. BOX 13

810 06 Bratislava 16

vladimir.turcan@snm.sk